

Geef het menselijk lichaam rechten tussen overlijden en uitvaart

Tot het moment van overlijden is in Nederland de zorg voor het menselijk lichaam goed gereguleerd. Mede door wetgeving is duidelijk hoe die zorg moet plaatsvinden; welke protocollen, omstandigheden en vakbekwaamheidseisen voor zorgverleners vereist zijn, én er wordt op toegezien. Het is bijna niet voor te stellen, maar dat is volledig anders na het overlijden, zo'n 150.000 keer per jaar.

Het lichaam moet na overlijden op de juiste manier worden geconserveerd en verzorgd ten behoeve van een respectvolle opbaring. Deze postmortale zorg is van groot belang voor een goed afscheid en goede rouwverwerking. De juiste uitvoering van zorg na overlijden is belangrijk omdat een lichaam vaak de gevolgen van een ziekteproces en behandelingen met zich meedraagt. Dat kunnen operatieve ingrepen zijn, verwijdering van pacemakers en andere hulpmiddelen, en er zijn ook vaak zichtbare effecten van medicatie, stralingen of andere behandelingen. Soms zijn reconstructies noodzakelijk en soms is er sprake van identificatie en bewaring van lichaamsdelen, bijvoorbeeld als gevolg van een ongeval of geweld.

Vaak gaat men ervanuit dat postmortale zorg plaatsvindt onder een vergelijkbaar regime als de (medische) zorg. Dat is niet zo, rondom postmortale zorg ontbreekt adequate wet- en regelgeving. Bijkomend probleem daarbij zijn de overdrachten van een lichaam dat na overlijden geen juridische status meer heeft. Niet alleen is het 'houderschap' van het lichaam en in voorkomende gevallen de lichaamsdelen niet geregeld, ook de ethiek bij de verzorging van een overledene kan niet goed verankerd worden. Hoe vaak het mis gaat, is niet vast te stellen doordat het merendeel van de uitvaartondernemers ongebonden is, en er geen landelijke klachtenregistratie is. In onze mortuaria en uitvaartcentra zien wij dat er verschillen zijn in de kwaliteitsperceptie als het gaat om de verzorging en opbaring. Wij ervaren de grote emotionele impact die een niet-deskundige behandeling heeft op nabestaanden.

Vanwege de grote emotionele impact van fouten of onzorgvuldigheden, zou werken zonder regelgeving ten aanzien van postmortale zorg, en gereguleerde omstandigheden niet mogelijk moeten zijn, ook als er niemand meekijkt. Denk hierbij niet alleen aan ethiek, maar ook aan duurzaamheids- en veiligheidsaspecten in verzorgingsruimtes van ziekenhuizen en verpleeghuizen, mortuaria, crematoria, uitvaartcentra, maar ook bij thuisopbaringen en begraafplaatsen. Het is maatschappelijk impactvolle dienstverlening die niet 'hersteld' kan worden. Daarom is het moeilijk te accepteren dat de mogelijkheden om dienstverleners achteraf ter verantwoording te roepen grotendeels ontbreken.

De ombudsman van het Klachteninstituut in de uitvaartbranche (SKLU) en de brancheorganisaties BGNU, LVC, Nardus, NIT, VMG en VTU – samen goed voor vrijwel alle postmortale dienstverlening, mortuaria, uitvaartcentra, crematoria, het merendeel van de ceremoniële uitvaartdienstverlening en leveranciers in Nederland - pleiten er samen voor dat een menselijk lichaam ook rechten krijgt in de dagen tussen het moment van overlijden en de uitvaart, in het belang van de overledene en de familie. Zij willen dat er op het gebied van postmortale zorg wet- en regelgeving komt, aanvullend op de al bestaande Wet op de lijkbezorging (Wlb). Denk hierbij aan objectieve voorwaarden en normen en aan een beroepsregister voor postmortale zorg. Maar ook aan vakbekwaamheidseisen met permanente educatie, via bijvoorbeeld de NaVU, een geaccrediteerd exameninstituut. En bij klachten zou een ombudsman elke klacht in behandeling moeten kunnen nemen, iets dat momenteel niet mogelijk is.